

АНОТАЦІЯ

Чжан Лянхун. Організаційно-педагогічні засади професійної підготовки вокалістів у системі вищої музичної освіти Китаю та України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Суми, 2021.

Зміст анотації

Дисертація є комплексним дослідженням, у межах якого з'ясовано теоретичні та практичні засади професійної підготовки вокалістів у системі вищої музичної освіти Китаю та України.

У межах з'ясування стану розробленості проблеми професійної підготовки вокалістів у системі вищої музичної освіти в науково-педагогічних дослідженнях виявлено, що професійна освіта вокалістів у закладах вищої освіти є предметом наукового інтересу широкого кола українських та китайських учених. Установлено, що проблема професійної підготовки вокалістів у системі вищої музичної освіти Китаю та України не знайшла достатнього цілісного висвітлення.

Результатом структурно-логічного аналізу наукових розвідок із досліджуваної проблеми українських і китайських учених стало виокремлення окремих аспектів розгляду проблеми професійної підготовки вокалістів у системі вищої музичної освіти Китаю та України, а саме: специфіка академічного співу; провідні положення теорії співацького голосу; особливості вокально-хорової підготовки студентів-вокалістів з урахуванням особистого досвіду практикуючих педагогів; методологічні та методичні аспекти різноманітних напрямів вокально-педагогічної підготовки китайських студентів; загальні проблеми вокально-виконавського мистецтва; проблеми та специфіка оволодіння вокальною виконавською технікою; вокальна підготовка в Україні; вокальна підготовка в Китаї; техніка

постановки голосу та фізіологія цього процесу; формування й розвиток фахових здібностей; фізіологічні основи постановки голосу; дослідження в галузі фоніатрії; акустичні особливості процесу голосоутворення; орфоепічні норми звуковидобування; гігієна співацького голосу.

За допомогою термінологічного аналізу визначено основоположне поняття дослідження – підготовка вокалістів у системі вищої музичної освіти – система заходів, спрямованих на процес засвоєння знань, умінь і навичок, необхідних для музичної діяльності.

Метод узагальнення дозволив систематизувати методологічні підходи до професійної підготовки вокалістів у системі вищої музичної освіти Китаю (академічний; особистісно орієнтований; культурологічний) та України (особистісно орієнтований, культурологічний, діяльнісний, системний, компетентнісний, семіотичний, герменевтичний, аксіологічний, етнокультурний).

У результаті використання порівняльно-історичного та хронологічного аналізу наукової літератури з досліджуваної проблеми виокремлено етапи розвитку вокальних традицій Китаю (1 етап (II тис. до н.е. – XIII ст. до н.е.) – зародження; 2 етап (XIV–XI ст. до н.е. – XIII ст. н.е.) – становлення, 3 етап (XIV – кінець XIX ст.) – традиційний, 4 етап (початок XX ст. – 20-30-і роки XX ст.) – масовізації, 5 етап (1937–1949 рр.) – професіоналізації, 6 етап (1949–1965 рр.) – інституціоналізації, 7 етап (1966–1976 рр.) – занепаду, 8 етап (1976–1990 рр.) – реформації, 9 етап (з 1990 року по теперішній час) – сучасний) та України (1 етап – доісторичний (до IX століття); 2 етап – зароджувальний (IX – XV століття); 3 етап – реформаційний (XVI – XVII століття); 4 етап – просвітницький (XVIII століття); 5 етап – академічний (I половина XIX століття); 6 етап – професійний (кінець XIX – початок XX століття); 7 етап – теоретичний (1920 – 80-і рр.); 8 етап – сучасний (90-і рр. XX ст. – початок XXI ст.).

У результаті системно-структурного аналізу змістових особливостей професійної підготовки вокалістів у системі вищої музичної освіти Китаю та

України визначено спільні та відмінні риси професійної підготовки вокалістів у закладах вищої музичної освіти досліджуваних країн. З'ясовано, що в навчальних програмах українських та китайських консерваторій спільним є набір спеціальних та загальногуманітарних і загальнопрофесійних предметів. Констатовано, що в обох країнах випускники консерваторій можуть працювати солістами в театрах, філармоніях та інших музичних об'єднаннях, а державні іспити за спеціальністю «Академічний спів» складаються в індивідуальній або концертній формі. Водночас після отримання диплома про закінчення консерваторії українські випускники отримують кваліфікацію оперного співака, камерного або концертно-камерного виконавця та інші, а так само мають можливість педагогічної діяльності, у той час, як китайські випускники не отримують будь-якої кваліфікації, вони отримують тільки диплом про закінчення закладу вищої освіти за даною спеціальністю. До того ж, китайські ЗВО не мають загального державного стандарту для всіх ЗВО з однаковою спеціальністю, як в Україні.

У межах характеристики основних форм професійної підготовки вокалістів у системі вищої музичної освіти Китаю (індивідуальні, колективні, лекційні, тематичні заняття, показові відкриті уроки, майстер-класи, конкурси, фестивалі) та України (індивідуальні, лабораторні, лекційні, практичні заняття. Семінари, майстер-класи, курсова, бакалаврська, магістерська робота, заняття творчості, творчі проекти, науково-дослідна робота, олімпіади, вивчення й узагальнення педагогічного досвіду, концерти, концерти-лекції, конкурси, фестивалі, творчі зустрічі, тематичні вечори та вечори відпочинку, свята, обряди, огляди художньої самодіяльності).

До провідних методів професійної підготовки вокалістів Китаю віднесено виконання студентами досліджуваного музичного твору й обговорення результатів, дихальні вправи, дискусія, розмова, спостереження, психологічний, механістичний, демонстраційний, формування виразності голосу, використання аналогій і словесних пояснень, аналіз і порівняння музичних матеріалів, вправи, що стосуються безпосередньої роботи

голосового апарату, відповідно в Україні – евристичної бесіди, вокальних вправ, використання високохудожнього репертуару, емоційного настроювання, візуального моделювання, внутрішнього інтонування, невербального показу, семіотично-герменевтичного аналізу, звукового регулювання, творчих завдань, використання аналогій і словесних пояснень, аналіз і порівняння музичних матеріалів, ілюстрування, репродуктивний, проектів, розв'язання навчальних завдань, педагогічного аналізу, досконального вивчення вокального твору, ескізної роботи над твором, імітаційного моделювання, сольфеджування, вокалізація, фонетичний метод, вправи, що стосуються безпосередньої роботи голосового апарату.

Визначено сучасні технології професійної підготовки вокалістів у системі вищої музичної освіти Китаю (музично-комп'ютерні, вокального виконавства, перевернутого класу) та України (інформаційно-комп'ютерні, комп'ютерно-мультимедійні, інтерактивні, фонопедичного розвитку співацького голосу (В. Ємельянов), резонансної теорії та техніки (В. Морозов)).

Виявлено прогностичний потенціал взаємодії систем професійної підготовки вокалістів у закладах вищої музичної освіти Китаю та України.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що *вперше* в українській педагогічній науці цілісно з'ясовано організаційно-педагогічні засади професійної підготовки вокалістів у закладах вищої музичної освіти Китаю та України. У межах характеристики теоретичних засад досліджуваного феномену, розкрито методологічні підходи професійної підготовки вокалістів у системі вищої музичної освіти Китаю (академічний; особистісно орієнтований; культурологічний) та України (особистісно орієнтований, культурологічний, діяльнісний, системний, компетентнісний, семіотичний, герменевтичний, аксіологічний, етнокультурний) та виокремлено етапи розвитку професійної підготовки вокалістів у закладах вищої музичної освіти Китаю (1 етап (II тис. до н.е. – XIII ст. до н.е.) – зародження; 2 етап (XIV–XI ст. до н.е. – XIII ст. н.е.) –

становлення, 3 етап (XIV – кінець XIX ст.) – традиційний, 4 етап (початок XX ст. – 20-30-і роки XX ст.) – масовізації, 5 етап (1937–1949 рр.) – професіоналізації, 6 етап (1949–1965 рр.) – інституціоналізації, 7 етап (1966–1976 рр.) – занепаду, 8 етап (1976–1990 рр.) – реформації, 9 етап (з 1990 року по теперішній час) – сучасний) та України (1 етап – доісторичний (до IX століття); 2 етап – зароджувальний (IX – XV століття); 3 етап – реформаційний (XVI – XVII століття); 4 етап – просвітницький (XVIII століття); 5 етап – академічний (I половина XIX століття); 6 етап – професійний (кінець XIX – початок XX століття); 7 етап – теоретичний (1920 – 80-і рр.); 8 етап – сучасний (90-і рр. XX ст. – початок XXI ст.)). Висвітлено зміст професійної підготовки вокалістів у закладах вищої музичної освіти Китаю та України. Охарактеризовано форми, методи й технології професійної підготовки вокалістів у закладах вищої музичної освіти Китаю та України. Виявлено прогностичний потенціал взаємодії систем професійної підготовки вокалістів у закладах вищої музичної освіти Китаю та України.

Конкретизовано поняттєво-термінологічний інструментарій досліджуваної проблеми: «професійна підготовка», «музична освіта», «вокаліст».

Подальшого розвитку набуло визначення поняття «професійна підготовка вокалістів у системі вищої музичної освіти».

У науковий обіг уведено маловідомі й раніше невідомі зарубіжні (китайські) джерела, історичні документи та факти, що стосуються підготовки піаністів-виконавців у мистецьких закладах вищої освіти Китаю та України.

Практичне значення отриманих результатів дослідження визначається тим, що узагальнені положення щодо методологічних підходів вищої музичної освіти, історичного розвитку вокальних традицій Китаю та України, змісту, форм, методів і технологій професійної підготовки вокалістів у закладах вищої музичної освіти Китаю та України можуть бути використані в процесі формування освітньої політики в галузі вищої

музичної освіти, розроблення методичного забезпечення означеного процесу, викладання лекційних, семінарських і практичних занять для студентів, магістрантів та аспірантів закладів вищої музичної освіти.

Прогностичний потенціал проведеного дослідження зумовлюється можливістю використання отриманих результатів для здійснення подальшої науково-дослідницької роботи в даному напрямі у процесі модернізації китайської та української системи вищої музичної освіти.

Ключові слова: вокалісти, професійна підготовка вокалістів, система вищої музичної освіти, Китай, Україна.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Наукові праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Чжан, Лянхун (2020a). Підготовка фахівців вокального мистецтва в системі вищої музичної освіти Китаю: методологічний аспект. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 8 (102), 495-504.

2. Zhang, Lianhong (2020b). Development of vocal traditions in China and Ukraine: historical context. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 9 (103), 451-461

3. Chystiakova, I., Zhang, Lianhong (2020). Ways of vocalists' professional training improvement in the system of higher music education of China. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 10 (104), 31-41.

Стаття у зарубіжному виданні

4. Zhang, Lianhong (2021). Organizational forms of vocalists' professional training in the system of higher music education of China and Ukraine: a comparative analysis. *Innovative Solutions in Modern Science*, 2 (46), 119-129.

Праці апробаційного характеру

5. Чжан, Лянхун (2020b). Реформування у сфері підготовки спеціалістів вокального мистецтва в музичних закладах вищої освіти Китаю. *Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (12-13 листопада 2020 року, м. Суми). Суми: Вид-во Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, сс. 280-283.

6. Zhang, Lianhong (2021b). Features of Ukrainian modern vocal school. *The world of science and innovation*: abstracts of VI International scientific and practical conference (January, 14-16, 2021, London, Great Britain), pp. 316-318.

7. Zhang, Lianhong (2021c). Methodological approaches to professional training of vocalists in the system of higher music education of Ukraine. *Actual trends of modern scientific research*: abstracts of VI International scientific and practical conference (January, 17-19, 2021, Munich, Germany), pp. 293-299.

8. Чжан, Лянхун (2021d). Змістові особливості професійної підготовки вокалістів у системі вищої музичної освіти Китаю. *Гуманітарний корпус*, 37 (2), 116-118.